

Asia Tekijänoikeus liikuntapaikan suunnitelman karttapiirustukseen

Hakija X

Annettu 11.9.2013

Tiivistelmä

Liikuntapaikan rakentamiseksi tehty yleissuunnitelman karttapiirustus tai sen mikään yksittäinen elementti ei ilmentänyt tekijänsä omaperäisiä luovia valintoja siinä määrin, että yleissuunnitelman karttapiirustus tai mikään sen yksittäisistä elementeistä olisi ollut tekijänoikeuslain 1 §:n tarkoittama teos. Tekijänoikeuslaki ei estänyt yleissuunnitelman karttapiirustuksen hyödyntämistä liikuntapaikan rakennussuunnitelman laatimisessa. Yleissuunnitelman karttapiirustuksen laatijan nimeä ei tarvinnut mainita rakennussuunnitelman yhteydessä.

LAUSUNTOPYYNTÖ

Hakija on pyytänyt tekijänoikeusneuvostolta lausuntoa siitä, onko liikuntapaikan yleissuunnitelman karttapiirustuksen tekijöiden tekijänoikeutta loukattu, kun muu osapuoli on hyödyntänyt yleissuunnitelman karttapiirustusta liikuntapaikan rakennussuunnitelman laatimisessa.

Hakijan mukaan Pohjois-Pohjanmaan Liikunta ry (jäljempänä PPL) on tehnyt yleissuunnitelman karttapiirustuksen Valtimon kunnan koulukeskuksen pihalle rakennettavasta lähiliikuntapaikasta. Ennen lähiliikuntapaikan toteuttamista Valtimon tekninen lautakunta teetti Savo-Karjalan Vesi- ja Ympäristösuunnittelu Oy:llä (jäljempänä SKVY) yleissuunnitelman karttapiirustuksen perusteella rakennussuunnitelman, joka sisälsi liikuntalaitteiden perustusten suunnittelun ja valaistuksen sähkösuunnittelun. Rakennussuunnitelma oli tehty siten, että pihasta oli ensin tehty 3D-maastomalli. Sitten rakennussuunnittelija oli suunnitellut yleissuunnitelman karttapiirustukseen merkittyjen liikuntavälineiden perustukset rakentamismääräysten mukaisesti.

Hakijan mukaan PPL katsoo, että sen tekemä lähiliikuntapaikan yleissuunnitelman karttapiirustus on taideteos ja Valtimon kunnan on katsottava loukanneen PPL:n tekijänoikeutta teettessään lähiliikuntapaikan rakennussuunnitelman.

Hakija on liittännyt lausuntopyyntöönsä muun muassa lausuntopyyntönsä mainitun yleissuunnitelman karttapiirustuksen ja Valtimon kunnanhallituksen päätöksiä.

VASTINEET

SKVY

Tekijänoikeusneuvosto on varannut SKVY:lle ja PPL:lle mahdollisuuden antaa vastine asiassa. Vastineessaan SKVY toteaa, että se oli voittanut tarjouskilpailun laatia Valtimon kunnan koulukeskuksen pihan rakennussuunnitelma. Lähtötietoina tarjouspyynnössä oli muun muassa annettu PPL:n ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun luonnonvarayksikön yhteistyönä tehty yleissuunnitelman karttapiirustus.

Pihasuunnitelman teko oli aloitettu SKVY:ssä täyttämällä tyhjälle arkille Valtimon kunnan lähettämät maastotiedot pihasuunnitelman pohjaksi. Mittaustietoja nurmikon ja asfaltin rajoista ei ollut saatavilla, joten SKVY lisäsi maastotietojen päälle yleissuunnitelman karttapiirustuksessa olevia objekteja, koska ne olivat mittatarkkoja ja niiden avulla sai hahmoteltua nurmikon ja asfaltin rajoja paremmin. Yleissuunnitelman karttapiirustuksen käyttö oli perusteltua, koska työn tilaaja oli sama taho. Pihalla oli tarkoitus tehdä muutostöitä vain osaan pihaa. SKVY:n tekemän rakennussuunnitelman pohjalta SKVY teki myös työselostuksen, kustannusarvion ja muut asiakirjat urakatarjouspyyntöä varten.

Myöhemmin SKVY:ssä korjattiin asiakirjat siten, että PPL mainittiin suunnitelmissa. Maininta jäi asiakirjoista alun perin pois inhimillisen virheen vuoksi. SKVY:n mukaan PPL:n yleissuunnitelman karttapiirustus ei ole taideteos, koska se on pohjana suunnittelulle ja teknisille asiakirjoille. Rahalliselle korvaukselle ei ole perustetta. On kohtuutonta vaatia yleissuunnitelman karttapiirustuksen käytöstä rahallista korvausta, jos karttapiirustusta käytetään jatkosuunnitelmissa.

PPL

Vastineessaan PPL toteaa, että Valtimon kunta tilasi siltä lähiliikuntapaikkasuunnitelman syksyllä 2010. Suunnitelma sisälsi alueen yleissuunnitelman (käyttösuunnitelmaluonnoksen), pihasuunnitelmaselostuksen sekä kustannusarvion välineiden osalta. PPL teki käyttösuunnitelmaluonnoksen (jäljempänä yleissuunnitelman karttapiirustus) Valtimon kunnalle vuoden 2010 lopussa. PPL oli tehnyt yleissuunnitelman karttapiirustuksen yhteistyössä Oulun ammattikorkeakoulun luonnonvarayksikön kanssa. Valtimon kunnanhallitus oli vuoden 2011 lopussa hyväksynyt PPL:n tekemät suunnitelmat.

Valtimon kunnan teknisen lautakunnan pöytäkirjoista on ollut luettavissa, että suunnittelun jatkotyöstössä rakennussuunnitelman yhteydessä Valtimon kunnan ja SKVY:n kesken PPL:tä ei ollut enää mainittu, vaikka tämä olisi ollut yleinen menettelytapa. SKVY:n rakennussuunnitelma oli tehty täysin PPL:n yleissuunnitelman karttapiirustusta hyväksi käyttäen sen tekijää mainitsematta. PPL:n tiedusteltua asiaa Valtimon kunta ja SKVY olivat muuttaneet tehtyjä suunnitelmia ja asiakirjoja siten, että PPL oli mainittu niissä. Valtimon kunta oli siis myöntänyt virheellisen menettelytapansa ja siltä osin asia oli saanut tyydyttävän lopputuloksen. PPL:n mukaan kuitenkin yleissuunnitelman karttapiirustuksen tekijällä oli ollut oikeus olla näkyvästi nimettynä jatkosuunnitelmissa. Tämä on ollut yleinen käytäntö kaikissa muissa PPL:n suunnittelemissa lähiliikuntakoh-teissa yli kymmenen vuoden ajan.

TEKIJÄNOIKEUSNEUVOSTON LAUSUNTO

Tekijänoikeuslain (404/61) 55 §:n mukaan tekijänoikeusneuvosto antaa lausuntoja tekijänoikeuslain soveltamisesta. Näiden lausuntojen luonne ei ole sitova.

Selittävien piirustusten tekijänoikeussuoja

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaan sillä, joka on luonut kirjallisen tai taiteellisen teoksen, on yksinoikeus teokseen. Säännös sisältää esimerkkiluettelon suojattavista teostyypeistä. Tekijänoikeussuojaa saavat esimerkiksi kirjalliset teokset kuten kartat ja muut selittävät piirustukset.

Tekijänoikeuslain 1 §:n mukaiselta teokselta edellytetään, että sitä voidaan pitää tekijänsä itsenäisen luovan työn omaperäisenä tuloksena. Luova työ ilmenee tekijän tekemissä valinnoissa

työn valmistusprosessin aikana. Riittävän omaperäisten valintojen tuloksena syntyvä työ ylittää teoskynnyksen eli saavuttaa teostason. Suojan edellytyksenä ei ole muita erityisiä vaatimuksia. Ratkaisu teoskynnyksen ylittymisestä tehdään tapauskohtaisella harkinnalla. Tässä arvioinnissa keskeinen seikka on kyseisen työn vertailu luomisprosessin alussa jo olemassa oleviin, samanlaisiin aikaansaannoksiin. Mikäli luomishetkellä on olemassa useita samanlaisia aikaansaannoksia, joissa on kyseisille aikaansaannoksille tyypillisiä muotoja tai muita elementtejä, on vaikeampaa kuin päinvastaisessa tilanteessa saada aikaan omaperäinen lopputulos. Lopputulosten eroja arvioitaessa on arvioitava myös, missä määrin tekijän on ollut mahdollista tehdä luovia valintoja ja siten tehdä aikaisempiin aikaansaannoksiin verrattuna erilainen lopputulos.

Tekijänoikeuslain esitöiden mukaan selittävää piirustusta suojataan kirjallisena teoksena sen selittävän laadun vuoksi. Tekijänoikeudellisen suojan on oltava sama riippumatta siitä, onko asia ilmaistu kirjallisesti vai kuvallisesti. Selittävien piirrosten on kuitenkin täytettävä tiettyjä vaatimuksia itsenäisyyteen ja omaperäisyyteen liittyen saadakseen tekijänoikeussuojaa. Teoksen selittävyysedellytykseen liittyy laatuvaatimus, jonka mukaan teoksen tulee olla valmistettu jonkinlaista tieteellistä menetelmää käyttäen. Vaikka teoksella ei olisikaan tieteellistä arvoa, "kohoaisi" teos kuitenkin tavallisten piirustusten yläpuolelle, jotka ilman edellä mainittua laatuvaatimustakin saisivat tekijänoikeuslain 1 §:n mukaista suojaa. (Komiteanmietintö 1953:5. Ehdotus laiksi tekijänoikeudesta kirjallisiin ja taiteellisiin teoksiin, s. 46–47). Toisin sanoen selittävässä piirustuksessa on esitetty jokin sanallisesti vaikeasti ilmaistavissa oleva selitys. Selittävien piirustusten teoskynnys on oikeuskäytännössä asettunut hyvin korkealle. (Katariina Sorvari: "Opetustoimen tekijänoikeudet 2010 s. 24).

Teoksen osa saa tekijänoikeussuojaa, jos osaa sellaisenaan voidaan pitää ilmauksena tekijänsä henkisestä luomistyöstä. Tekijänoikeus ei suojaa teoksen ideaa, periaatteita tai tietoja, vaan sitä ilmenemismuotoa, johon ne on teoksessa saatettu. Tekijänoikeussuoja ei siten estä kahta tai useampaa henkilöä esimerkiksi tekemästä piirrosta samasta kohteesta tai hyödyntämästä samaa ideaa.

Euroopan yhteisöjen tuomioistuin katsoi 1.12.2011 antamassaan ratkaisussa C-145/10 (Painer), että teos voi saada tekijänoikeussuojaa, jos se on tekijänsä henkisen luomistyön tulos siten, että se kuvastaa tekijän persoonaa ja siitä käyvät ilmi tekijän vapaat

ja luovat valinnat teosta tehtäessä. Kansallisen tuomioistuimen tehtävä on ratkaista lopullisesti, ylittyykö teoskynnys.

Analyysi ja johtopäätökset

Tekijänoikeusneuvosto on arvioinut sille toimitettua materiaalia. Lausuntopyynnön kohteena olevassa PPL:n yleissuunnitelman karttapiirustuksessa on piirustuksen vasemmassa laidassa kuvailtu maastoon sijoitettuna lausuntopyynnössä kyseessä ollut liikuntapaikka ja sen ympäristön maastoa pihasuunnitelmille tyypillisellä tavalla karttamaisesti. Piirustus on mittakaavassa 1:200. Liikuntapaikan alueet, laitteet ja kasvillisuus on esitetty lähinnä suorakaiteilla ja ympyröillä. Liikuntapaikkaan sijoitettavien liikuntalaitteiden valokuvat sekä kuvassa käytettyjen värien ja merkintöjen selitykset on esitetty piirustuksen oikeassa laidassa.

Lausuntopyynnössä mainittu SKVY:n rakennussuunnitelma on esitetty nelivärikuvana. Kuva on mittakaavassa 1:400. Rakennussuunnitelmassa on vasemmassa laidassa kuvailtu liikuntapaikan alueet, laitteet ja kasvit on esitetty lähinnä suorakaiteilla ja ympyröillä. Lisäksi kuvassa on alueen korkeuseroviivat. Kuvan oikeaan laitaan on sijoitettu kuvassa näkyvien urheilulaitteiden, valaisimien yms. kohteiden merkintöjen selitykset. Rakennussuunnitelmassa ei ole valokuvia.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että yleissuunnitelman karttapiirustuksessa ja rakennussuunnitelmassa on teknistä piirustusohjelmaa hyödyntäen selitetty kuvalla kokonaisuus, mikä vain sanallisesti ilmaisemalla olisi ollut vaikeasti ilmaistavissa. Yleissuunnitelman karttapiirustus ja rakennussuunnitelma on toteutettu siten, että ulkomuodoltaan ne rinnastuvat lähinnä karttaan tai sijoittelukaavioon. Yleissuunnitelman karttapiirustuksen ja rakennussuunnitelman teostasoa on siten arvioitava verraten sitä selittävien piirustusten teostasoon, joka on oikeuskäytännössä asettunut hyvin korkealle.

Hakijan yleissuunnitelman karttapiirustusta voidaan pitää rakennus- ja ympäristösuunnittelualalla tavanomaisena suunniteluun käytettävänä sijoittelukaaviona ulkoasunsa ja teknisen toteutuksensa puolesta ottaen huomioon maaston muodot, paikalla olevat rakennukset yms.

Liikunta-alueen yleissuunnitelman karttapiirustus kokonaisuutena, sen yksittäiset elementit tai niiden sijoittelu eivät ilmennä tekijänsä luovia persoonallisia ratkaisuja siinä määrin, että ku-

kaan muu ei päätyisi samaan lopputulokseen ryhtyessään suunnittelemaan liikuntapaikkaa ja sijoittelemaan paperille liikuntavälineitä kyseiseen maastonkohtaan.

Tekijänoikeusneuvosto katsoo, että edellä esitetyin perusteluin ja huomioiden selittävien piirustusten korkea teostaso, kyseessä oleva yleissuunnitelmakarttapiirustus kokonaisuutena tai sen kirjallisista tai piirroselementeistä mikään ei ole siinä määrin itsenäinen ja omaperäinen, että se ylttäisi teostasoon. Tekijänoikeuslaki ei estä yleissuunnitelman karttapiirustuksen tai sen yksittäisten elementtien hyödyntämistä rakennussuunnitelman laatimisessa. Näin ollen rakennussuunnitelmassa ei ole tarvinnut mainita yleissuunnitelmakarttapiirustuksen tekijän nimeä.

Tekijänoikeusneuvosto ei ota kantaa yleissuunnitelmaan sisältyneiden valokuvien tekijänoikeussuojaan, koska valokuvia ei ole rakennussuunnitelmassa. Tekijänoikeusneuvosto ei anna lausuntoja muiden lakien soveltamisesta eikä siitä, mitä osapuolten välillä on mahdollisesti sovittu.

Puheenjohtaja Marcus Norrgård

Sihteeri Marco Grönroos

Lausunto on käsitelty tekijänoikeusneuvoston täysistunnossa. Asian ratkaisemiseen ovat osallistuneet Marcus Norrgård (puheenjohtaja), Ritva Hanski-Pitkälampi, Marja Heikkilä-Kauppinen, Tuula Hämäläinen, Satu Kangas, Martti Kivistö, Ilmo Laevuo, Kirsi-Marja Okkonen, Taina Pihlajarinne, Anne Salomaa ja Riikka Tähtivuori.